

Monumentnummer*: 531809

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **05 december 2014**
Kadaster deel/nr **82966/87**

*Woonplaats** **Herwijnen** *Gemeente** **West Betuwe** *Provincie** **Gelderland**

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Herwijnen	V			567
Herwijnen	V			568

*Omschrijving***

Cluster 70.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

BOMVRIJ GEBOUW A1 en A2 met POTERNE, bestaande uit twee, onderling door een poterne verbonden, bomvrije bouwdelen die bovenop zijn voorzien van een aarden dekking en die alleen gevels aan de keelzijde bezitten. Ook de aanvals- of frontzijde van het fort was via een poterne te bereiken. Met de toename van de draagwijdte van het geschut, de kracht van de inslagen van projectielen en de explosieve kracht van (brisant)granaten werd het steeds moeilijker weerstand te bieden tegen beschietingen. Verzwaring van metselwerk, toepassing van schokabsorberende metselsystemen (onder meer door middel van bogen), flauwe hellingshoeken en gebogen of juist puntige vormen, gebruik van beton - en later van gewapend beton - in steeds zwaardere uitvoering, was een van de manieren om de vestingwerken bestand te houden tegen toenemende aanvalskracht. Bovendien was het aanbrengen van aarddekkingen een goed middel gebleken om de energie te absorberen of te dempen. Dit is de reden waarom vele gemetselde of betonnen werken van een aardlaag en/of van een frontbescherming van zand of aarde werden voorzien. Afhankelijk van de periode van ontstaan - en daarmee van de te verwachten inslagkracht van projectielen - werd van 'bomvrije gebouwen' gesproken, wanneer ze werden geacht bestand te zijn tegen een van tevoren bepaald aantal inslagen van zwaar kaliber. Het gebouw A1 en A2 van het Fort bij de Nieuwe Steeg bevindt zich op het oostelijke bastion van het werk en dateert van de jaren 1877-1880.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Omschrijving

Eenlaags BOMVRIJ GEBOUW A1 en A2 op het oostelijke bastion, deels onderkelderd en bestaande uit twee onderling door een POTERNE verbonden bouwdelen - A1 en A2 - waarvan de enig zichtbare gevels naar het zuidwesten zijn gericht. Bouwdeel A1 ligt bovengronds; van bouwdeel A2 is de gevel in de hoofdwal verzonken; bouwdeel A2 is via een trap bereikbaar. Beide gevels zijn opgetrokken in zwaar metselwerk en voorzien van een of meer schuifdeuren en enkele raampjes, deels voorzien van luiken. De drie overige zijden en de bovenkant van bouwdelen A1 en A2 zijn aangeaard. De interieurs van de gebouwen A1 en A2 zijn vrijwel geheel bewaard gebleven, met onder meer remises voor geschut, magazijnen en (officiers)wachtlokalen en met authentieke onderdelen, waaronder deuren, een munitielift en een sleutelkast. Een brede, gewelfde POTERNE diende in de eerste plaats om de aanliggende front- of aanvalzijde gedekt te kunnen bereiken, maar hij was ook te gebruiken als logiesruimte. Een poterne is een ondergrondse, bomvrije gang binnen een fort of een ander werk, die onderdelen verbindt, gewoonlijk hoofd- en voorwerk(en).

Waardering

Het BOMVRIJ GEBOUW A1 en A2 met POTERNE van het Fort bij de Nieuwe Steeg is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is aangelegd en daarna door anderen gedurende circa 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het betreft een bouwwerk uit de periode 1877-1880, namelijk een uit twee afzonderlijke delen bestaand, bomvrij gebouw met poterne.

* Ensemblewaarde en situationele waarden vanwege de functionele en fysieke samenhang tussen de onderdelen van het complex.

* Het bouwwerk is representatief (karakteristiek) omdat het nog steeds de fysieke kenmerken vertoont die destijds tot de bouw aanleiding waren en omdat het een voorbeeld is van een uit afzonderlijke elementen bestaand bouwwerk waarin functies door middel van ondergrondse verbindingen zijn gecombineerd.

* Het bouwwerk is gaaf bewaard omdat qua structuur en fysiek voorkomen de hoofdzaken van de toestand in de jaren '80 van de 19de eeuw zijn bewaard.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bijgebouwen

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument